

ANTE RUKAVINA

VELEBITSKIM STAZAMA, PLANINARSKI SAVEZ HRVATSKE, ZAGREB, 1979.

Planinarski savez Hrvatske izdao je 1979. zbirku putopisa i eseja Ante Rukavine, kojega dobro poznaju čitatelji »Naših planina«, »Planinara«, »Planinarskog lista«, ali ne samo planinari. Ime Ante Rukavine susrećemo i u »Ličkom kalendaru«, »Senjskom zborniku«, veterinarskim časopisima, u knjizi »Velebit« i u drugim edicijama kao autora članaka s vrlo pedantno obrađenom raznolikom problematikom vezanom uz struku Ante Rukavine, veterinara.

Zbirka o kojoj je riječ, doduše je prva knjiga Ante Rukavine, ali ne i prvi ogled njegovih stilskih i literarnih sposobnosti. U njoj su sakupljeni već otprilje tiskani putopisi i eseji koji tvore u tematskom pogledu jednu cjelinu i pružaju jedinstven dojam zaokruženosti. Na svojim brojnim izletima Rukavina se Velebitu vraća uvijek iznova kao izvoru svojih inspiracija i prostoru bogatih doživljaja prirode i ljudi. On opisuje Velebit jučer i danas, ali i vječni Velebit, koji ga ispunjuje dubokim emocijama, Velebit koji u njemu pokreće »tugu rastanka i radosti sastanaka«, i vjeru da će, unatoč promjenama koje su i njega zahvatile, Velebit ipak živjeti »sa svojim rijetkim stočarima, teći će noći samotnika u zagrljaju pod zvijezdama i uz svjeđenje vuka i medvjeda.« U tom opisu pred nama se nižu živo opisane slike iz prirode: velebitske jeseni i zime, pašnjaci i stijene, osamljenici što provode život u pustoši kraja koji je nekada odjekivao smijehom djece i dovikivanjem čobana, životinje koje prijateljuju s čovjekom, nekadašnji kirijaši i današnji sjekači.

Rukavina zna zainteresirati čitatelja već naslovom svojih putopisnih priča, crtica i eseja: *Isprepleten ljubavlju i tugom, Ne tuguj pustinjo kamena, Posljednjim putem Ilije Smiljanića, Sam na proplanku, Djevojčica i runolist* — da nabrojimo samo neke! Kao što se već u tim naslovima naslućuje, Rukavina nije neki objektivan i hladan pripovjedač. On doduše piše o onome što je stvarno vidio, ali akcent njegovga pripovijedanja jest na doživljaju, a u taj doživljaj ukomponirane su i slike prošlosti velebitskog čovjeka, i današnji susreti, i opisi prirode, i čist, jednoznačan odnos prema svemu viđenom i naslućenom. On zna kao pravi epski pripovjedač zaustaviti se na detaljima, na dijalogu, na trenutku — i pred nama je uvijek živa, konkretna slika. To su opisi koji bi se mogli usporediti s umjetničkom fotografijom jer su u njima uhvaćeni i trenutak i misao, osjećaj, odnos, ideja.

Rukavina je u ovome djelu i neke vrsti kroničar. Idući »posljednjim putem Ilije Smiljanića«, on prelazi i preko stoljeća velebitske i hrvatske po-

vijesti: »U ovom kraju, na tromeđi Bosne, Dalmacije i Like, stoljećima nije bilo mira. Pred osmanlijskom silom tu je naša domovina bila stiješnjena na onaj najuži prostor i samo obrana na ovim posljednjim obroncima Velebita spasila ju je od presijecanja. Surove dugogodišnje borbe s Turcima trajale su ovuda četiri stoljeća i više zapravo nikad nije bilo pravo mira dok god su se ljuti protivnici nalazili na nekoliko sati jahanja jedni od drugih.« ... »Tu je šesnaest godina hajdukovao Lazo Škundrić.« ... »U mukama i strahu prošla su teška vremena turskih osvajanja, hajdukovanja, nestali su duždevi, sultani, carevi i kraljevi, a sve je nadživio ovaj napaćeni narod.«

Stil Ante Rukavine nosi svojstva narodskog pripovjedača, ali i školo- vanog stiliste. Pripovijedajući o velebitskom čovjeku, Rukavina se doima kao narodni epik, osobito mu je uspio dijalog. Naravno, to nije izmišljen dijalog, nego dio stvarnosti koju Rukavina umjetnički fotografira. Ali Rukavina zna iz razgovora izabrati ono što je bitno i karakteristično, a u tom izboru, u ugrađivanju dijaloga u sliku, on je stvaralac, književnik. S druge strane, njegovi su opisi Velebita dani jednim originalnim toplim i svježim stilom, koji čitatelja vezuje uz knjigu i uzbuđuje:

»A proplanak je drijemao uvijek miran. Samo su ponekad bura s jedne ili jaki južni vjetrovi s druge strane, zalelujali travu naginjući je sad na jednu sad na drugu stranu. I ljuljali stablo staroga bora što je sam na proplanku prkosio stoljećima, toliko dugo da se nitko nije sjećao otkada je i koliko mu je godina.« ... »A po krošnjama jesen je pobacala plamene buk- tinje i gore šumovite padine jezicima svekolikih boja, gore s brijega na bri- jeg. A sunce blješti po išaranom lišću raskošno izgarajući svoj današnji hod kao tiha vatra što grije i pali.« ... »Sredina je kolovoza i pod nama je Veliko- rujansko polje, ljetnom žegom sagorena i uvenula trava prekriva trakove zemlje. Kao bezživotni pokrivač spaja se s bojom kamenja i tako se stere sve do mora.«

Izrazitim lirizmom obilježena je crtica »Djevojčica i runolist«, koju treba posebno istaknuti. To je topla priča o presađenom planinskom cvijetu koji djevojčica njeguje otrgnutog od njegova iskonskog tla da bi jedan njegov dio jednoga dana opet vratila »u njegovu staru postojbinu da raste tamo gdje mu je pravo mjesto.« U toj crtici, u ljubavi djevojčice dana je i čitava duša velebitskog zaljubljenika Rukavine.

»Velebitskim stazama« čitatelj prolazi zajedno s Antom Rukavinom. On doista zna pripovijedati i pripovijedajući stvoriti ugođaj i pokrenuti nas iz ravnodušnosti, ili pak obojiti naše emocije još jednim doživljajem, a iznad svega ljubavlju za prirodu i čovjeka.

Zlata Derossi